

Для євреїв-ремісників, коли їх праця і кваліфікація були потрібні нацистам, існувала ще й проміжна ланка — ув'язнення в єврейські робітничі табори, після чого, коли необхідність у робочій силі відпадала, їх розстрілювали⁴.

Основна специфіка трофейних німецьких документів полягає в тому, що німецьке бюрократичне діловодство було лаконічним і однозначним, незважаючи на лексику, яка мала на меті приховати реальний зміст «вирішення єврейського питання», як фізичного знищення євреїв.

Загальна характеристика цих документів дозволяє стверджувати про наявність організованої на державному рівні цинічної політики послідовного і систематичного знищення цілого народу в німецькій зоні окупації Вінничини, надзвичайно жорстокої у зв'язку із розміщенням на цій території ставки Гітлера.

Примітки

¹ Державний архів Вінницької області, ф. Р-6023 «Фільтраційні, архівно-слідчі і спостережні справи».

² Там само, ф. Р-6023, оп. 5, спр. 9, арк. 335–338; ф. П-425, оп. 1, спр. 79, арк. 14–15.

³ Там само, ф. Р-6023, оп. 5, спр. 7, арк. 103.

⁴ Там само, оп. 5, спр. 9, арк. 75, 128; оп. 2, спр. 230, арк. 3–4.

Г. Голиш (м. Черкаси)

Неповнолітні жертви нацистського етноциду на окупованих територіях України (1941–1944 рр.)

До найбільших злочинів нацизму проти людства належить цинічно спланований і вражаюче масштабний етноцид, жертвами якого стали й неповнолітні жителі окупованих територій України.

Гранична жорстокість окупаційного режиму особливо рельєфно виявилася у масовому дітовбивстві. Нацисти вдавалися до різних способів знищення дітей та підлітків: їх розстрілювали, вбивали прикладами гвинтівок, камінням, спалювали, вішали, топили, отруювали, знекровлювали, розривали навпіл, кидали в ями-могили ще живими, задушували газами,

нацьковували на них собак-вівчарок тощо. Численними жертвами нацистського антисемітизму ставали діти єврейської національності.

Нацисти методично знищували й вихованців дитбудинків. Саме безпритульні та вихованці дитбудинків ставали на захоплених гітлерівцями територіях першочерговими жертвами жахливих медичних експериментів та об'єктами відбору донорської крові для німецьких вояків. Юні українці стали об'єктом каральних акцій нацистів у зоні бойових дій партизанських загонів, а також жертвами сексуальних насильств з боку окупантів.

Ефективним засобом нацистського терору проти дітей став голод. Від нього теж найбільше потерпали вихованці дитбудинків, утримання яких окупанти здебільшого вважали недоцільним. Ослаблення імунної системи наймолодших українців через хронічне недоїдання, абсолютна занедбаність міського комунального господарства, майже повна відсутність профілактично-лікувальних заходів з причин тотального знищення дитячих медичних установ — ці та інші чинники викликали суттєве погіршення санітарно-епідеміологічної обстановки і спричинили масові захворювання серед дітей, часто з летальним результатом. Поширювалися такі небезпечні хвороби, як висипний і черевний тиф, малярія, дизентерія, дифтерія, кір, скарлатина, коклюш, туберкульоз.

Одним з напрямів окупаційної політики нацистів стало масове залучення неповнолітніх українців до примусової праці. При цьому нижній віковий поріг неповнолітніх об'єктів трудового визиску варіювався залежно від конкретних обставин і в міру ускладнення військово-економічного становища гітлерівської Німеччини набув стійкої тенденції у бік зменшення. Тоді як у початковий період німецької окупації об'єктом експлуатації були переважно підлітки віком 12–15 років, то пізніше вік залучених до праці знижувався до 9–11 років.

Основними сферами дитячого працевикористання, як правило, були сільгоспроботи, благоустрій населених пунктів, заготівля палива, збір брухту кольорових металів та лікарських рослин, участь у будівництві шляхів і фортифікаційних споруд. Юні українці досить часто залучалися до фізично важких, невідповідних їхньому віку, а то й до небезпечних робіт.

Тривалість робочого дня юних працівників, як правило, досягала 8–12, а то й 14 годин. У багатьох випадках, особливо коли роботи проводилися у військових районах чи вимагали особливого контролю та терміновості, до дітей призначали наглядачів, які часто вдавалися до тілесних покарань. Продовольче забезпечення малолітніх «білих рабів» мало чим відрізнялося від харчування в'язнів концтаборів.

Неповнолітніх масово вивозили до нацистської Німеччини з метою поповнення її трудових резервів та підриву генетичного потенціалу Ук-

раїни. Нерідко насильницька мобілізація дітей та підлітків носила цілеспрямований характер. Спеціальним таємним меморандумом передбачалася відправка на територію Райху щонайменше 40–50 тис. осіб віком від 10 до 14 років для навчання їх робітничим професіям і подальшого визиску. У ході проведеної окупантами цільової операції під кодовою назвою «Сіно» до Німеччини було депортовано десятки тисяч неповнолітніх українців.

З весни 1943 р. окупанти масово відправляли до Німеччини дівчат, починаючи з 14-річного віку, це було однією з ланок низки заходів, які проводилися нацистами на виконання директив про термінову мобілізацію 500 тис. юних українок для роботи в домашньому господарстві німецьких родин.

Згідно з одіозною нацистською програмою «Lebensborn», спрямованою на поповнення титульних людських ресурсів Райху за рахунок виявлених на окупованих територіях «расово адекватних» дітей, тисячі юних українців було відібрано в батьків і приречено на роль яничарів новітньої доби.

Таким чином, на окупованих територіях діти та підлітки стали поряд з дорослими об'єктом політики етноциду, що здійснювалася різними методами і була націлена на знищення генофонду України.

В. Ленська (м. Кривий Ріг)

«Витоптала орда кіньми маленькі діти...» Діти війни

Світова війна — це жаклива соціальна епідемія, яка втягує у вир бойових дій одну країну за іншою. Вірус зла й руйнувань вражає світову спільноту. Від епідемій в першу чергу страждають діти. В планах протидіючих сторін вони перестають бути дітьми, а перетворюються на різні наукові категорії під назвою «генофонд нації», «робочі руки» тощо. На окупованих територіях одних фізично знищують, а з інших намагаються виховати безсловесну тяглову худобу.

Підвалини цієї антигуманної політики були закладені ідеологами Третього райху і втілені на окупованих слов'янських землях під час Другої світової війни. На відміну від військових операцій, німці не мали чіткого